„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 138. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 3. (15.) СЕПТЕМБРА 1878. ГОДИНА XIII.

„ШТО МРЖЊА НЕЋЕ, ЉУБАВ МОЋИ ЋЕ“ ...

У овој нашој монархији пуши се и куха. Усљед неудаће при окупацији Босне и Херцеговине, није то никакво чудо. Положај грофа Андрашија постао је веома лабав. Његова политика показала се, да је хрђаво прорачуњена. Побуде такој политици, као што ју је он на истоку развио, нису чисте. Њега је руководила мађарска мржња према свему, што се славенским, именито српским назвало. Да неби Босна пала Србији, а Херцеговина Црној Гори, гроф теребешки нашао је за добро, да сам уђе у те покрајине, ма да није знао, шта ће с њима почети, ако би их баш заузео. Ушао је дакле, да смета другоме, ма и на штету сопствену.

Така политика по заслузи својој наишла је на отпор онде, где се томе најмање надала, и тако је сада Андрашија доспео у таки положај, када ће се да почне котрљати са зенита своје славе и величине. За заменика његовог спомињу се разна имена, међу којима у последње време по највише барон Шењеји. Приповедају, како се Шењеји у Гаштајну разговарао с Бизмарком, те како се овај из тог разговора уверио, да ће и после Андрашија сунце сјати и да неће морати свет с тога пропасти.

„Пестер-Лојд“ пише наравно чланак у обрану свога господара, ал уједно гласи и Шењеја, као вешт и практичан човек, који се почиње на даље да обзире. У томе чланку приповеда исти лист, како ће Андраши имати пред делегацијама, да одговара за своју политику. Не нада се, да ће му поћи за руком да је оправда; али ће и тада посао делегације бити, да с Андрашијем у друштву пронађе начин, како ће ова монархија о што мање штете извући се из тесната, а никако се неће ићи на то, да се сруши Андрашија и да на његово место дође можда — црни барон. Андрашија је „каваљер“ па ће пристати на таки посао.

Пештански лист тај имаде потпуно право, кад вели, да у оваким приликама непомаже једино промена личности. Сваки, који поле знаде, од каквих је занашних последица ово ратовање по Босни и Херцеговини — и то ратовање овако, какво је — сваки таки увидеће, да са падом Андрашијевим не би било поможено, ако се уједно не би прекинуло са читавим владавинским уставом, којем је гроф Андрашија највернији израз.

Промена не само лица, него и државног устава, то је пре свега нужно, ако се мисли, да се источна криза ова приведе што скоријем и сретнијем завршетку, а о што мање крви и даљег излагања. Стара бечка „Преса“ предлаже, да се напрема лиги револуционарних мухамеданских народа склопи нова лига између оних сила које су заинтересоване у томе, да се берлински уговор изведе. У ту лигу имале би доћи и мање источне државе, именито Србија и Црна Гора, ако „поштено“ мисле и ако им је стало до мирног и пријатељског суседства.

Као што се из тих речи полузваничног листа видети може, у Бечу се већ почињу да опријатељују с мишљу о кооперацији Србије и Црне Горе у Босни и Херцеговини. Бечка „Преса“ дакле већ предлаже један од оних начина, којим би се наша држава исплести могла из мреже, у коју је доспела попут Андрашијеве политике.

Тај начин, наравно уз повољне услове и накнаду за српске кнежевине, неби тако хрђав био, кад би само било људи на крмилу, који би то све умели да изведу. Са Андрашијем и мађарском политиком наравно да то неће никако ићи. За ту би господу ужасно било, кад би морали напоредо војевати с Црногорци и Шумадинци, а овамо се знаде, да им је жеља била, да преко Београда у Сарајево одшетају. Пештански „Лојд“ региструјући тај „Пресин“ чланак с индигнацијом вели, да им тако друштво нетреба.

По свему се дакле види, да се са досадањим факторима државним неће поћи тим наговештеним путем. Међу тим ће догађаји тећи својим крвавим током. Жртвоваће се и крв и новац, а народи ове монархије још никако неће знати, рад чега то управо бива и шта ли ће да се збуде с Босном и Херцеговином?

Тако ће то ићи на жртвеник богу мађарског господства све дотле, док се најзад не увиди на све стране, да тај бог не помаже, већ да се мора с другог краја почети. Тада ће се увидети, да је нуждан, преко нуждан — пад Андрашијев, ал уједно, да је нужна и промена у духу и основи аустро-угарске источне политике. На његово место мора доћи човек, којег неће руководити мржња напрема народу оном, којему се токорсе хоће судбина да побољша, и тада ће бити — мирна Босна.

„Што мржња неће, љубав моћи ће“ — ако се т. ј. и она не задоцни.

ЈЕВРЕЈСКО ПИТАЊЕ У СРБИЈИ.

(Наставак.)

Кад се уклоне, на прилику, све преграде које данас раздвајају земље и народе; кад се једанпут све народности прелију у једну народност, или бар научиле буду сматрати цео свет за своју општу, политичку и друштвену, домовину — кад буде дакле, нестало Француза, Енглеза, Руса, Немаца и других, па с њима наравно и њихових државно-народних интереса, — него се усвоји опште и велико начело космополитизма, по коме ће се само знати за индивидулно и социјално човечанска а никака друга права и интересе — онда, и онда ће се тек с правом моћи одрицати Србима њихова одбрана искључивих и чисто народно-економских па дакле и народно-политичких им права и интереса. За сада просто томе није време јер се још живи и ради у добу и на основу чисто народне политичко-економске имаовине и својине. Но, збиља, шта је то својина — имено: политичка или политичко-економска својина једнога народа? Француски заступник на конгресу можда је мислио да ми у Србији имамо какву особиту дефиницију ил теорију о политичкој имаовини и својини једног народа кад нас је у друштву са осталима оног кобног услова удостојио. Но ми можемо најискреније казати: да немамо тако што, и да је наш појам о тој својини и тим правима онај што и у савременој Француској и у целоме свету. За нас је, просто, својина једног народа: савршена или апсолутна паралела својине појединаца и — ништа више! Да би пак, што јасније изнели слику онога што хоћемо овим да кажемо, нека нам се дозволи да помоћу примера учинимо сходно упоређење. Кућа, или у опште имаовина, каквог појединца својина је његова по праву тековине, наследства или ма каквог другог преноса; и ако је таква, као и док је таква, њему је признато право да дели користи тог права с ким хоће или да их не дели. Он ју може уступити, условно или без условно, сву или делом, коме год и кадгод за добро нађе; но нико нема права да, без његова сагласа, присвоји и од чести или у целини ужива припадајуће користи такве имаовине. Право се има, или може стећи, на сусетство таквог појединца, али никако на његово друштво или удеоништво — без његова сагласа. Према овоме дакле, и известан народ извесне државе има право да прими или не прими у своје друштво и удеоништво друге њему стране и туђе елементе. А да ово право, које ми износимо и на које се позивамо, није проста и гола теорија, без примене и употребе у свету, и да нисмо само ми који смо њиме до сада служили, нека нам се опета дозволи да наведемо примере из других земаља и држава. Као пример дакле узећемо савезне државе северне Америке. Нигде у свету, може се слободно рећи, није велико начело свију права и слобода у тој мери примењено и утврђено, као што је у „Савезним државама северне Америке.“ Па ипак тамо постоје не један него врло млого разних мера и ограничења којих је дух ако не форма, циљ и смисао, исти који налазимо у нашем закону односно странаца у опште а Јевреја понаособ. Строго узев, сами грађани те земље и нису ништа друго до странци и дошљаци, па опета уставом је тамо закрећено странцу право на избор савезног председништва и подпредседништва, и на ту столицу може сести само онај који се тамо родио — дакле рођени Американац. Дух и смисао ове ограде очевидан је. Осим тога, није тамо могуће странцу постати ни грађанином пре него је извесне законе испунио, као н. пр. пре него је извесно време у земљи пробавио — дакле, колико толико одомаћио се и са установама и стањем земаљским упознао — и најзад, пре него је изјавивши формалпо жељу да у грађанство ступи, формално се и одриче сваке политичке свезе са својом старом постојбином.

Али осим ових чисто формалних или легалних ограничења које се странцу у земљи од странаца стављају и које се без многог околишења и примењују, споменућемо и једну савремену појаву у истој земљи која је по својој природи најсличнија ономе што постоји данас у суседној нам румунској кнежевини, и која се ево спрама да буде и наша срећа и својина. У Америци данас, на прилику, постоји тако звано „хинеско питање“ — онако исто као што постоји јеврејско питање код нас ил у Румунији. Почивајући на тако рећи чисто космополитским основима, Америка је досада допуштала сваком двоношцу без разлике да буде њен привремени гост или и стални становник и грађанин. На велику пак и политичку и економску несрећу те земље провали се чувени „хинески зид“ и преко њега покуља густа монголска маса која се изли на слободне обале њених држава. Сама златна Калифорнија, по своме географском положају, постаде прва златна јабука овог новог освојача из „старог света“ — само што тај освојач није војник него економ. У Калифорнији је за ово двајестину година дошло нешто више од сто хиљада Хинеза, па су ево већ кадри били да створе у тој земљи једно управо најзначајније и тајтеже политично-економско питање. Они су имено кадри да уштеде и обогате се од награде и зараде са којом Енглез, Немац, Ирац или баш и сам Црнац, неможе тако рећи ни да се захрани — неможе ни да физички опстане. Америчком раднику, на прилику, да се у добром здрављу одржи, доста је зар један долар дневно; али Хинезу претиче пуна половина од половине долара, и он се с тога радо нуди по ту цену. Очевидно је да он влада пијацом и његовом кавкаском или баш и јетиопском брату неостаје ништа друго него: или да живи од прегрши јечма или да му уступи монопол радничке зараде. Но пошто, са свим природно, домаћим радницима ни једна ни друга алтернатива није повољна, ако и могућа, то је резултат тог стања: и закона и незакона опозиција хинезима — свакојаки протести и захтеви циљ којих је да се просто уклони оно хинеза што је дошло, или бар да се стане на пут даљем усељавању и ширењу тог азијског елемента. Буне, нереди, па шта више и крвави сукоби дешавају се тамо усљед тога; а као лек тражи се обустава конкуренције која свестрано убија и упропашћује урођеника или бар завладавшег радника. — У овом стању сада се налази хинеско питање у Америци. Пошто је калифорнијски домаћин за сада још једини који трпи речену штету од монголских му гостију, то је сасвим природно да глас његов нема толико одзива код других суграђана, који сами неосећајући болове економских удара нове расе, могли су дојако стајати уз свето начело конституционализма и космополитизма. Међутим питање је привукло особиту пажњу целе земље. Неки кораци већ се чине, ако нису и учињени, и у последње време баш изгледа као да ће се, и то противно духу устава Америке, прибећи и самој оној формално-радикалној мери, која кад се преведе на обичан језик значиће: забрана насељавања монголској раси на континенту Америке; или, што је по последицама исто, остављање права дискреције у том питању појединим државама и општинама. Другим речма, сићи ће се са космополитске висине у равницу или долину обичне смртне, народне или друштвене, политичко-економске својине. — Та и така питања и појаве налазимо, дакле, у земљи која је и својим државним склопом и својим демократским народним правцем највише тежила да их избегне и уклони. Но доиста, Америка нити је била прва, нити ће бити последња коју ће оваки страшни проблеми сусретати и мучити; и која ће се најзад, принуђена наћи да се на стазу привидног консерватизма врати и упути. Међутим, погледајмо мало даље. Свака уређена земља и држава данас, на прилику, просто се сматра као искључива својина народа или друштва, које у њој живи, а које јој је независност од другог народа или друштва извојевало и осигурало. У границама и на границама таке земље важе и постоје разни закони, разна правила и ограничења, но све једног духа и једне циљи. Тај дух и та циљ, — управо смисао и значај — тих правила и закона јесте: заштита општих но у исто време и специјалних права и интереса самих држављана — т. ј. сталних и везаних становника те земље. Да би се на прилику заштићавали трговачки, индустријски, или у опште економски интереси једне земље, подижу се ђумруци, наплаћује се царина — другим речма ограђују се и бране се тим, у самој ствари неправедним средством, домаћи трговци и индустријалци од страних и туђих трговаца и индустријалаца. Сад, хтели смо рећи: то је то ђенерално савремено право, којим се и Србија у садањем питању служила, и које, према ономе што смо досада видели, сачињава за српски народ у Србији само један део његове политичко-економске својине. Што је пак, Србија, досада заштићавала трговачку у место индустријску класу, узрок је томе просто то: што она и нема ове последње класе; и што према створеном положају, трговачки сталеж и јесте онај сталеж, коме таква заштита треба. Додуше, може се приметити: а што се не би странцима па с њима и Јевејима дозволило да постану политички и сваки други чланови те државе, па да им се наметну исте дужности и терети. Странац, ако може и немати „у известан моменат“ права на уживање једнаких права са урођеником, а оно он може имати и има права на дозволу и прилику да таква права стече? Ми нећемо ни покушати да начелно споримо голему теоријско-моралну вредност овог гледишта, и само то примећујемо: да нам је за овај мах једино циљ била да испитамо и покажемо чисто правну природу овога питања. Узевши за мерило права постојећу и владајућу систему личне и друштвене својине у свету ми смо нашли да населење и развијање страних елемената у каквој већ заузетој и уређеној земљи, није никакво право тих елемената него да је право име тога права: привилегија, толеранција, сагласност.

Враћајући се пак на мало пре поменуто земљиште о праву странаца на одомаћење, на приграђање, на прилике за тековину једнаких права са урођеницима какве земље — права, која ћемо ми онде крстити са придевом à posteriori — то имамо да кажемо да је то предмет који засебну пажњу заслужује и који ћемо ми даље опширније претрести. Претходно и то у опште, имамо да наведемо: да и странац и туђин, који или пристане да врши или приставши фактички врши једнаке дуждности и подноси једнаке терете са урођеником грађанином, да он тиме већ тече себи право на уживање једнаких права са истим. Ово велико начело, као што рекосмо, има и теоријске а и практичне вредности, и њиме се наши јевропски пријатељи могу најефективније послужити, ако то већ учинили нису. Они на прилику могу рећи: да ако и нису у целој им досадањој историји донели ниједан камен на подизање српске народне и државне зграде, а оно да ће, ако им се једнаке грађанске и друге могућности даду, у будуће радити на подизању и одржању те зграде, и да ће временом бити овој земљи оно што су јој њени рођени синови. То је заиста тако — али само у теорији; јер на

жалост, Јевреји су баш они и то једини странци који најмање гаранције дају, и могу дати, за испуњење таквог обећања и извршење таквог задатка. А докле год је то тако, ми истина не можемо саветовати својим земљацима никакву другу осим чисто привремену употребу права које смо горе изложили, али их у исто време и најозбиљније упућујемо да за тако време најбољу могућу употребу од њега чине. Које су пак нужне гаранције које на пр. наша држава од странаца тражи, но које као што рекосмо Јевреји су као класа и раса, једини који их до сада нигде нису могли дати, а према своме племенском карактеру, занимању и позиву — докле, докле год су Јевреји у данашњем смислу те речи — и не могу дати, о томе и тиме говорићемо у идућем чланку.

С бојног поља.

Стање војске аустро-угарске у Босни и Херцеговини врло је трајаво. То сад већ више не могу да прикрију ни они, који су до јако полагивањем и забашуривањем мислили да врше неко патриотичко дело. Нама се чини да је свагда најбоље казивати голу и нагу истину, нарочито кад се харчи тако драгоцено благо као што је крв наших синова, па с тога смо се трудили да читаоцима својим свагда чисту истину саопштавамо.

Сада већ и сви остали листови наше монархије виде на чему смо с окупацијом, да нас т. ј. свуда несрећа прати, војска наша да се сатире поразима на све стране, па уз то још и крајном оскудицом и штрапацима. С тога једни листови, и то бечки, препоручују да се замоли Србија и Црна Гора да својом убојном силом притеку у помоћ окупационој војсци, други опет, и то пештански којима је друштво са Србијом и Црном Гором мрскије од врага, захтевају, да се војска аустро-угарска просто позове натраг и врати из Босне и Херцеговине.

Да је ова монархија грозно насела с окупацијом, види се јасно из једнога писма из Сиска, које саопштава пештански „Лојд“ у листу од четвртка. То је писмо писао „Лојду“ човек озбиљан и веродостојан, који је у положају да може бити добро информисан о свему, што се у Босни збива; па кад већ и „Лојд“ тако што јавља (а овом приликом јавља целу истину), онда мора бити да окупација виси о кончићу. Ево тог писма:

„Ако то тако и даље пође, онда не ћемо ми Босну, него ће Бошњаци нашу земљу окупирати. Трговци су данас дошли усплахирени и као без душе из границе, па приповедају како су баш у оно доба, кад је генерал Зах страдао код Бихача, мало више северно од Бихача, код Жабљака и Миљевца, Бошњаци у многобројним четама од више хиљада, међу којима су се налазили не само мухамеданци него и католици, с пушкама, мотикама, будацима и ајкачама провалили на наше земљиште да овде све потуку што год стигну и сва села на далеко попале. Граница је наша са свим напуштена и без обране, само код Просеченог Камена има неколико стотина хонведа. Један пензиониран граничарски официр, који је из Генералског Стола амо стигао, приповеда, да су Турци већ пет шест места у негдашњој слујнској пуковнији са свим спалили; народ у очајању бежи на врат на нос у Карловац и Слуњ; што је могао спасти и понети са собом од имања, то је понео. Свуда влада страх и огорчење против владе, која је народу у граници одузела оружје па сад нема чим да се брани од босанских крволока. Какав ће свему томе бити крај? Ко ће накнадити штету иљадама људи, који за час посташе просјаци?“

* * *

О поразу аустро-угарске војске код Бихача доноси бечки „Тагблат“, који иначе врло радо полагује и забашурује, ова саопштења:

„Бригада Захова имала је налог, да заједно с трупама фмл. Штубенрауха и гм. Самеца преко Бихача пођу и одатле, поступајући преко Дугог, Меденог и Бравског поља у Кључ стигну, где би се састале са колоном Штубенрауховом, која јеп реко Приједора имала наступати долином реке Сане.

За извршењо тога задатка имао је генералмајор Зах на расположењу 72. пешачку бригаду, састојећу се из пешачких пуковнија Ајролди бр. 23 и Јелачић бр. 79. Осим тога имао је 4 топа.

Ова бригада стојала је у последње време код Слуња и кренула се преко Петрова Села друмом који води дуж турске међе, до Завала. Кад се је на маршу пролазило поред шуме Дебелога Луга, која се баш поред друма налази, опазиле су се с леве стране на висовима ватре, и људи сећаху унаоколо, али ненаоружани и са свим мирно. Како је већ једну ноћ пред тим један батаљон Ајролдијевих пешака напред отишао па нигде није наишао на отпор, то у суботу у јутру главна војска заузме без отпора Жегар, но ипак с окомка оне мале височине, која лежи на североисточном крају Бихача, обори се на наше трупе жестока ватра. Ова је ватра бивала све јача, па и лева побочна колона, која је од Жегара преко Ведрог поља имала да наступа према западном појасу Бихача, нађе се на један пут од Бошњака, који су у потоку Клокоту ухватили згодне бусије, у таке жестокој ватри, да је командант ове колоне морао молити за поткрепљење; на ту молбу пошље му се у помоћ други батаљон Јелачића, но и овај није могао одолети сили непријатеља. Главна колона, коју је предводио пуковник Легеј, страдала је од жестоке ватре, коју су на њу сипали устаници иза грмова и ровова. Наши су с великим губитком наступали до прве и друге линије. На то почну радити жестоком ватром и турски топови, тако да су се наши у потпуној унакрсној борби нашли. Уз то искрсну још и с леве стране с друма густи редови устаника, који су не само с бока сипали ватру на нашу 23. пешачку пуковнију, него су се још утисли између ове пуковније и она два батаљона Јелачића, који су се борили на левом крилу. Сад се укажу још и на висовима Дебелог Луга, дакле нашима за леђима, нова одељења Турака, који су намеравали да пресеку наше од савезне линије.

Како је наших већ много изгинуло, то да не би сви нашли ту свој гроб, изда генерал Зах заповест, да се ретерира. При ретерирању опет је наших страшно много изгинуло, јер су се Турци са свију страна нагнали за нашима. Многи наши тешко и лако рањени допали су шака Турцима, који су их на комаде исекли.“

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

По „Будап. кор.“ јавили смо у прошлом броју наших новина, да су министри Венкхајм и Печи 29. авг. (10. септ.) били на аудијенцији код цара ради железнице Сисак-Нови. Дотична вест из Беча у том листу гласи:

„Данас амо приспели министри бар. Венкхајм и Печи примљени су од цара у подужој аудијенцији. Није донето никакво решење о грађењу железнице Сисак-Нови. Министри бар. Венкхајм и Печи примили су данас по по дне — сваки за се — депутацију из Загреба, која се овде бави под предвођењем посланика Црнатка, и примили препис петиције, предате њ. вел. ради железнице Сисак-Нови. Министри изјавише, како би се они погледом на акцију у Босни не само радовали, кад би од Сиска до Босне постојала железница или се брзо саградила, него такова свеза не може се никако сматрати за штетну са гледишта народно-привредног и угарског прометно-политичког. Жали боже само, што уставне сметње стоје на путу неодложном грађењу железнице, по што по смислу са свим јасног, несумњивог слова закона само легислатива може концесијоновати грађење какове железнице, а они се као министри морају строго држати наредаба законских. Гроф Андраши није примио депутацију“.

На то стара „Преса“ чини примедбу, која нам се свиди као са свим умесна, те за то је ссопштавамо.

„Истина је“, вели бечки лист, „да се по угарском уставном праву, као ни по аустријском не може дати концесија за грађење железнице без саизволе парламента. Али тако се исто не да спорити, да се у сваком нормалном строју државном и при најсавеснијој уставној легалности може латити мера, које су нужне за потпору и осигурање војених цељи, наравна ствар, да ратни министра мора за то одговарати и да се мора претпоставити, да ће се накнадно поискати индемнитет, ако буде нуждан. Железничка пруга Сисак-Добрлин-Нови као специјалан војени пут ad hoc беспорно спада у она средства, која у првој линији дају најбољу прилику, да се постигну војене цељи у Босни. Излишно би било овде још једном понављати, каква је разлика по нашу војску на окупацијоном земљишту, е да ли је Сисак или Бањалука крајња тачка железничке мреже, која се разграњава на све стране по пространој држави. Сувишно би било, још једном наглашавати, колико је драгоцена, у право преко нужна та кратка железничка пруга у очима војничких стручних авторитета, као год и по простом мишљењу велике публике.“

„Према тој причини лако се даде сватити, да јавно мишљење постаје управо одвећ нестрпљиво, што се грађење те железнице свагда одлаже, и да се по свуд чује мишљење, како се у интересу наше ваљане војске мора наћи ма какав компромис, који би водио рачуна о уставним обзирима и у једно задовољио захтев, да се што пре сагради тај војени пут за промет с локомотивом.“

Што се ту вели, да гроф Андраши није примио депутацију, „Пешт. Лојд“ извињује то тим, што је депутација дошла на балплац, баш кад министар моментано спречен био, те није је могао примити.“ Међу тим, полузванични „Фремдинблат“ пледира за железницу Ссак-Нови, те предлаже да оба земаљска министарства оперу руке од ње, а заједнички ратни министар да узме за њу одговорност пред делегацијама. То би заиста био најкраћи а и најсходнији пут, да се испуни и праведна жеља народа у Троједној краљевини и да се намири велика потреба васколике монархије.

После недаће Аустро-угарског оружја у Босни много се мање вести чује о конвенцији међу Аустро-Угарском и Портом, него што се пре слушало. Бечки и пештански листови тако рећи замукли су, те не јављају ништ о том „питању,“ мах ако региструју по где коју вест, која о њему искрсне у којим страним новинама. И по оно мало нових вести, што се о том нађе овде онде, види се, да је то питање још просто „питање“, које се не миче ни тамо ни амо, него вазда стоји „отворено“. Ни једна уговорна страна не попушта. Турска не може, а Аустро-Угарска не ће, а сад канда ни не може, — као да су обе узеле пароду: „Можемо чекати.“ Међу тим цариградски лист „Тирки“ у броју од 5. авг. по р. јавља, да је дан пре било на високој порти министарско веће под председавањем великог везира. На њему се дуго чак до у мрклу ноћ претресао нови истом приспео пројект бечког кабинета о конвенцији. После седнице отишао је велики везир султану, да му саопшти министарски закључак. Турски лист „Вакит“, говорећи о тој седници, вели, да истина не зна закључак министарског већа, али доноси врло важне рефлексије на њ. „Вакит“ пише:

Аустро-угарска сматра, да је по њу пробитачније, да преговоре одуговлачи и задржава уређење тог питања. По нашем мишљењу, бечки кабинет, радећи тако, пада у велику заблуду. Аустро-угарска може у Босну и Херцеговину бацити војске, колико год хоће, ипак се не ће извући из неприлике, нити тешкоће пре савладати, док се не споразуме с Портом. Ако се пак не дође до споразумљења, ситуасија ће се све више и више погоршавати и питање ће се све теже моћи решити. Одговорност за све, што из тог поникне, пашће да како на Аустро-Угарску. Аустро-Угарска, одбијајући пропозиције високе Порте, пропозиције, које једино иду на то, да очувају права отоманске државе и водећи рачуна о дипломатским захтевима, рискира да много изгуби код јавног мишљења.“

На једној страни наше монархије дакле још се нису разбили облаци, који носе град и тучу, а на другој се дижу други, који громом прете. „Пешт. Лојд“ саопштава тобож из поузданог извора сенсацијону вест, како је средишном одбору друштва Italia irredenta пошло за руком, да подмете једно писмо владару Аустро-Угарском на писаћи му сто у шенбрунској одаји, где обично ради. Писмо гласи:

„Тријент, 3. (15.) августа 1878.

Сире! Народ у Тријенту, који по историјском предању, ђеографском положају, поносу језика свог и мушком частољубљу као талијански народ осећа и мисли, лаћа се овог средства, да Вам саопшти своју вољу и манифестује своју симпатију с великом земљом Италијом. Тај народ, онако прост у својим обичајима, а онако снажан у мишљима, никад није имао прилике, да своје патриотске аспирације изложи пред Јевропом, јер је влада В. Вел. његов глас вазда загушивала. Постојано опирање тог народа, да пошље заступнике на омражен земаљски сабор немачке Тиролске, многобројни пески прогони, честе осуде због велеиздаје и велики број прогнаника и својевољаца, који су се борили у биткама за спасење Италије, требали су В. Вел. уверити, да тридентинске општине могу подносити туђ јарам, под којим подлежу, али да га никад не могу приповнати, нити волети. Ми јесмо и желимо, да постанемо Талијани.

Сире! Не приличи нам, да вам дајемо савета, но ако Вам на срцу леже најбољи интереси своје државе и ако хоћете да с Италијом одржите братске или само пријатељске одношаје, гледајте, да без рата и силе повратите матери земљи овај последњи потес латинске земље.“

ЛИСТАК.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У РУМИ.

—ρ.— Без фењера и сјајних дуплера, тихо, као што се и приличи вештини, дође нам још 4. августа жељно очекивани мили гости, народно позориште, у средину нашу. Српска гостољубивост пригрлила је топло свога госта, и ако не узмогне задовољити сваку жељу његову, томе ће бити крива једано ова незгодна времена.

Врло нам је мило, да вас можемо уверити, да наш гост заслужује сваку љубав и пажњу. На даскама, што свет значе, у свету међу светом врстан је он и погодан. Бадава, није тек узалуд будилник лепоте, свести и љубави! Малена је то дружиница, да је немам шта бројати; али је сваки другар проникнут осећањем свога родољубнога и племенитога позива, па мајушна дружиница стоји поносна чела, кадра мерити се с парцима много јачим, бројнијим. Она нас истина не заноси махом до одушевљења у заборав, нити нас осваја махом на јуриш; али живот што нам га даје својим живовањем љубак је као жубор потока, топао као мајчина душа и сладак као прва љубав, — и ми је волимо и признајемо јој.

До сада имадосмо већ 13 пута прилике, да се уверимо, шта је дружиница кадра. А беше туде свакојаких ситуасија и праваца, у којима је ваљало радити: у дугој шетњи од трагедије до лакрдије, од повесничког до свагдањег света, од културног до социјалног живота ваљало јој је прошетати испред стражарећих очију, засењених често обсенским животом великих светских позорница. Заиста, потежак задатак! Али тим већи понос, тим већа заслуга, да се сретно проиртило. Сретно, богме, јер до сада не беше представе, која се не би била допала, ма да је међу њима било врло давних познаника, која више не занимају прамамљивошћу непознатога. А то хоће, богме, да нешто и значи.

Као што се до сада показало, а то је са свим наравно — међу нашој позоришној дружини особито лака конверзациона, позоришна и шаљива парчад, црпљена из живота средњега и доњег друштвеног слоја од руке. Скоро свака представа те врсти испада округла, како се само замислити може. Свако, и представљач најнезнатније улоге чини своје, те се склад ни за часак не ремети. А све иде тако лако, течно, да чисто заборавиш, да се све то само на позорници збива. То увиђа и шира публика, која на свршетку представе обично све представљаче изазива. Само би се имало приметити, да се смешне ситуације не претерују, као н. п. онај призор у Зрињијевој кавани у „Војничком бегунцу“ јер онај штропот, она врева и збрка, сно рушење више је карикатура него верно огледало лупешког ноћарења.

Мало теже иде с драмом и тако зв. салонским комађем. За парчад те врсти је најпре број сила и сувише мален, а онда су ове још мање „сортиране“. Да бог ме, да је то ствар мало потешка, представити јаке страсти и онај особени „тон“ салонскога живота верно до у најситнију нијансу. Па онда су парчад те врсти обично тако склопљена, да се радња врзе око више особа, које све морају потпуно задовољити својој задаћи, ако ће да се успе с представом. Јер која ваљда од колико му драго врсна представљања једнога или другога глумца, када се најачи ефекат врсного му рада циком и писком, неспретношћу и неделикатношћу за своје улоге недораслих суделача карикира! По наособ захтева салонска парчад мало дубље студије од наших глумаца. Јер осим проучавања човечанско-психолошких момената салонских индивидуа, нужно је и изучавање оних поента које на први поглед упућују гледаоца о социјалном положају позоришних особа и које једино могу објаснити те особе у сукобу страсти са назорима им о животу, о конвенцији и етикети. Без тога поентирања изгледају све позоришне особе тога кроја за оштро око гледаочево сушта карикатура.

Но не рекосмо овим, да наша позоришна дружина и у том правцу своме позиву не одговара. Шта више хисторичка драма као н. пр. „Максим Црнојевић,“ „Добрила и Миленко“ представљена су на опће задовољство, и ако се први комад, због своје више епске него драмске подлоге, а други због спорости радње теже с ефектом представља. По нешто теже иде драма, црпљена из друштвеног живота, где се индивидуалност јако истакнути мора, докле бар у нашим хисторичких драмама јунаци и остале главније особе обично наличе као јаје јајету, те се и у представљању црта више шпецијес него индивидуј. Но и та грана боље би успевала на нашој позорници, кад би се егзотска често психолошки врло лоше изведена парчад а la „Црни доктор“, (цео последњи чин тога комада право је психолошко чудовиште) другим за наш свет разумљивијим и свакако савршенијим створовима заменила.

Наравно, да је душа дружиници и при дигнутом и при спуштеном застору Д. Ружић. Наше народно позориште може си честитати, што имаде Ружића, јер би без њега а крај других неприлика већ давно морало сустати. У Ружића је та необична особина: да је не само врстан него и свестран глумац. И заиста је свестраност Ружићева за дивљење! Јунак драматски, љубавник свију редова, карактер, весељак, шаљивчина, салонман, слуга . . . све, све је он и посвуда с оном лакоћу и сигурношћу појаве и кретања, топлотом израза и осећања му, да чисто не можеш да разумеш, како бива, да је тај човек кадар у себи спојити у једнакој мери тако разне душевне стихије. Да богме, да је то несрећа по народно позориште, да најјача му снага мора да буде позоришним ескамотаром и баланзером! Јер представљањем тих разноврсних улога уз потпуно изучавање истих, као што то бива код Ружића, брише се она чврста, стална подлога индивидуалности и индивидуалне склоности глумчеве, те се на њезиним рушевинама уметничким начином ствара лабилна искра генеричности, која постаје неодољивом сметњом даљем развитку његовом. А то је грдна штета. Гибиви дух Ружићев могао би још даље узвијнути се; а овако још је опасност, да неће ради те свестраности и у улогама индивидуалне склоности изгубити од оне свежине, а нарочито прецизности у цртању индивидуалних карактера, као што се то (да како донекле само) већ данас опажа. Да како, да овом много доприноси и та незгода, што сиромах мора скоро у сваком комаду представљати, те с тога нити има времена нити мира и одмора телесног и душевног — за учење. Иначе би Ружић с поносом могао ступити на сваку позорницу. Нашој пак овакав какав је кићена је челенка, па није чудо, што га овдашња позоришна публика, појавио се на позорници у каквој му драго улози, живахним одобравањем и изазивањем одликује. Нарочито се пак допао као „Гренгоар“, „Алберт Рихтер“, „Максим Црнојевић,“ „Ферд. Коломбет“ и „Миленко.“ С радошћу бележимо, да је, бар како се нама чини, и глас ружићев од некадање му крутости и рекао бих јецавости у моментима патоса доста изгубио, а то ће доста рећи, кад се узме у обзир, да је то баш та јецавост гласа му ефекат врсно изведених ситуасија, доста слабила. Живео! —

На сваки начин морамо се стрпити и причекати, да видимо, хоће ли се та мистеријозна вест обистинити.

Што се тиче грчког питања, оно још једнако дражи радозналост света, који прати светске догађаје што још није изашло из круга неизвесности. Дипломатија се није утргла, да посредује међу Грчком и Турском, а још није ни предана дворовима нота, којом Грчка иште медијацију сила. Тако исто, по вестима из Цариграда, до 10. септ. по рим. није била још ни једна сила одговорила на окружну депешу Порте, којом јавља, да не може именовати делегата за уређење граница према Грчкој. Порта дакле остаје ренитентна према закључцима конгреса. Међу тим у Грчкој све веће и веће огорчење на Турску. Тако инглески лист „Стандард" дознаје из поузданог атинског извора, да се у Грчкој сматра рат с Турском за избежан. Грчка се влада у велико спрема за њ. Требало је већ одавно.

За устанак у Сирији јавља се сад, да се народио у Косану и већ је захватио две трећине аданског вилајета. Мухамеданци се по свуда придружују устаницама. „Пешт. Лојд" јавља, да је међу Изет-пашом и устаницима 7. септ. по рим. било жестоког боја, где је царска војска била јако бијена.

11. септ. по рим. требао је бити у Берлину у државном већу немачком избор председника. До овог часа пак још нам није познат резултат избора. Према важности председника у таковом телу, какво је немачко државно веће, свак је радознао, које ће странке у том питању направити компромис једна с другом. Без компромиса пак не ће моћи бити правоваљана избора, јер ни једна странка у већу нема сама собом апсолутну већину. За то се по избору председника не ће ни моћи судити, која је странка у већу у већини.

КНЕЗ БИЗМАРК.

За време конгреског трајања у Берлину позвао је кнез Бизмарк „Тајмсовог" кореспондента к себи на разговор. Овај је тек сада изнео на јавност ток читавог разговора и нацртао је Бизмарка, кому се овај приказао, ал је доцније отишао и к славном Вирхофу, политичном противнику Бизмарковом, те је и овога мишљења о Бизмарку саопштио.

Из разговора Бизмарковог с реченим дописником вадимо ону патетичну сцену, коју му је приповедио, кад се повела реч о Французима и о Тјеру.

„Ах, рекао је Бизмарк, Французи нису били правични према сиротом Тјеру. Био је то прави родољуб и најређа појава, који је по жутој зими по целој Европи путовао, да измоли немогућу помоћ и који је тај пут чинио преко линија, које су нас од Париза растављале, у тежњи да склопи мир и мучен захтевима оних, који су у Паризу заостали, пролазећи на дохвату пушчана зрна, која на ње опалише, ма да имадоше строге заповести, да то нечине."

Ту застане Бизмарк на један тренутак, заклопи очи у полу, као да се нечега сећа, па онда опет продужи свој разговор:

„Сећам се једног случаја, којег никад заборавити нећу. Састали смо се, да расправљамо питање, у коме се немогосмо сложити. Тјер се борио као какав „beau diable". Жил Фавр је плакао и трагично лице правио и ми се не макосмо у напред. На једаред почнем ја немачки да говорим. Тјер ме погледи зачуђено, па ми рече: „Ви знате врло добро, да ми не разумемо француски". — „Наравно, рекох, кад расправљам с људима, с којима се надам, да ћу до неког споразума доћи, онда разговарам њиховим језиком; како пак почнем увиђати, да је расправљање с њима некорисно, онда говорим својим језиком, пошљите ми једног тумача". У ствари је било, да сам се журио, да читаво стање у ред доведем. Већ од неколико недеља био сам као на иглама. Очекивао сам сваке ноћи, да ће ме пробудити какав телеграм, који би донео ту вест, да се Енглеска, Русија или Аустрија у хатар Француске заузимље. Истина за себе сам сигуран био, да ја тако заузимање не би у обзир узео; ал то би ипак била индиректна интервенција и уплетање у француско-немачку распру. То се морало по сваку цену избећи, и с тога сам тако брзо дошао на ту мисао да немачким језиком говорим, крај свега тога, што сам се дивио патриотичној истрајности Тјеровој. И то је за чудо помогло. Жил Фавр је управио своје дуге руке према небу, коса му се дизала, бацио се у један ћошак и притиснуо је главу о зид, као да нехтеде бити сведоком оног понижења, које се заступницима Француске чини тиме, што ће се расправљање даље на немачком језику водити. Тјер је преко својих наочари гледао огорченошћу, па онда појури на крај собе к столу једном и ја слушах, како његово перо преко артије цврчи овамо онамо грозничавом брзином. После кратког времена врати се он к мени. Малене очи његове севаху иза наочари, уста му беху од љутине раздешена, он ми пружи хартију са жестином и рече ми промуклим скоро окрутним гласом: „Је ли то то, што захтевате?" Погледим на оно, што је написао; чудновато је било састављено и у главном оно, што сам потребовао. Онда опет почех француски и на том језику довршисмо преговоре."

Други део дописниковог писма садржава изјаве Врхова о кнезу Бизмарку. Тог немачког научњака затекао је „Тајмсов" дописник, где се међу лубањама налази и испитује тајне природине. Било је ту лубања од источних народа, и Вирхов је проучавао за време конгреса источно питање са краниолошког гледишта. Највећма му се допадаху арнаутске главе, а најмање мађарске.

О Бизмарку се Вирхов овако изразио:

„Што ми имамо канцлеру да замеримо, то је, што он читаву Немачку истоветује са својом личности и што хоће место немачке да своју политику води. Главни је предмет свих његових тежња да остане на челу послова. Он инаугурира политику, којој је главна цел он сам, и тако се ето догађа, да ми незнамо, камо нас он хоће да води. Кад неко иде за метом, која је изван његове личности, онда му је политика дуговида; ал кад ко води личну политику, онда исти живи од данас до сутра и мења своје смерове према својој конвенцији. Бизмарк нам је дао славе, ал нам је поробио слободу, а није нас благостањем усрећио. Он је човек, који познаје Европу, ал који незна Немачку. Он поступа с нама, као да нас је освојио. Не обзире се на наш оправдан понос, не појима, како да смо ми у политици своје земље тако исто заинтересовани као и он сам. Он је ашиковао са свима странкама, па их је све редом напустио. Ласкер му је био пријатељ, и он га је употребио, док је могао; сад против њега поставља свог сина као кандидата. Сутра би, ако би му интересу годило, руковао се са странком, с чијом је политиком данаске у најјачој противности. У свако је доба готов да жртвује оно, што неће да служи његовој намери. Ја му нисам непријатељ, ја сам противник деспотске му политике, противник његових замишљаја, да либералну странку претстави као сукривца социјализма, и ако су они највећи противници. Бизмаркова је политика увеличала Немачку, ал он не ће никад водити политику, која ће ју слободнијом и сретнијом учинити. Нама се не допада политика, која нас одводи нечем непознатом, ил у догађаје, где нас наша патриотичност гони, да му следимо и против своје воље.

Ја сам био сам с њиме пред Мецом. Ал ја нећу да будем присиљен, да још једном то чиним. Бизмарк је велики дипломата. За чудо познаје Европу. На први поглед прозре каквог дипломату. Немачку пак не познаје. Непрестанце нам вређа наша осећања. Ми нисмо никаква напретка учинили. Наше способности одвео је од природног правца. Намера му је, да од нас направи оно, што ми нисмо. Ми нисмо освојачки народ. Ми смо радин, смишљен народ. Строго осећамо своје достојанство. Хоћемо да будемо вођени, ал не гоњени. Противимо се изванредним законима. С нами се више може учинити благошћу и разумом, сила ћемо се одапрети и тај се отпор без опасног сукоба не може савладати. Бизмаркова се личност сувише истакла. Имамо ваљаних народних економа, ал они не могу остварити своје идеје, јер је ту Бисмарк, као и на сваком другом месту. Он је хтео да уведе читаву гомилу такса на пиво, на дуван итд. и све то није нам никаква прихода донело, ми пак патимо због тога. Па тако је у свачему. Нежелимо ми, да се он повуче. Ал желимо да имамо нешто слободне руке при нашој судбини и да можемо наше рођене интересе расправљати. Нетреба нам човек, који преко нас прејури, кад год покушамо, да му се одупремо."

РУСИ И ЕНГЛЕЗИ У АЗИЈИ.

О односају Руса и Енглеза у Азији у „Келн. Цтг." налазимо:

„У Азији се Руси и Енглези на свим точкама где се год састају, гложе. Русија настоји сваким начином да се што већма и што ближе прикучи источној Индији и Енглеској, настоји сваким начином да обавести Индијанце, да њих неколико стотина милијуна неморају робовати шаци Енглеза. Русија имаде заводе за изображавање младих Индијанаца. У овим се заводима исти изображавају не само у руском и енглеском него и у материнском индијском језику. Особито им се улива повјестница њихове отачбине и њихов јадан робски положај. Уче их, да Русија нетреба завојевања, него да треба слободне народе за сусједе, који ће не као робови, него као сами своји, сами себе и политику својих користи заступати, а ово заступајући, могу увек с Русијом у миру и љубави живити, а на свом и свога народа моралном и материјалном напредку и развитку радити. Уче их, да њима нетреба много, до само слоге, те да сложни сами својом снагом размахну и покидају вештачке робске ланце кајишарских Енглеза и да се ослободе. Кад се сврше науке онда се мало средстви обскрбљују и у отачбину одпуштају. У Индији има до 30 и више опозвционалних листова што их Индијанци издају. Против тога хоће Енглеска да употреби строге мере те да спречи издавање листова, јер ови вичу, да не треба да робују Енглезом. — Заиста, ако се Руси прикуче мало ближе источној Индији — онда може Енглеска брзо своје господство у Индији свршити.

Руси су показали у последњем рату да им баш није до освојења. Нека дакле и тамо у Индији подпомогну борбу Индијанаца против Енглеза, па ће којекаква људства имати Русији своју слободу захвалити. „Голос" је у почетку последњег источног рата довикивао Енглезима, на њихове претње: „Чувајте се! Нена Сахиб још није мртав. Ви пре-тите, да ћете нашој трговини вашим лађама сметати. — Ми вам отворено кажемо, ми ћемо вашу трговину смрвити!"

У овом су смјеру и правцу сва освајања и напредовања руска у Азији, као што је већ више пута речено. У овом смјеру Руси су пријатељи са емиром афганистанским, који баш није пријатељ Енглезима. А сада када су Енглези видели, да су Руси овом емиру послали дарове и посланике, да склапају уговоре, то су се Енглези јако ужурбали и управ поплашили. Одмах су после многе вике у парламенту закључили, да они шаљу посланике и дарове афганистанском емиру. Но до сада то још нису учинили, чисто као да се слабом успехом надају од овога посланства, јер као да по последњим вестима судећи од емира мало и зазиру, јер овај им је већ једном претио, да ће против њих подићи свети рат."

Из Калкуте јављају од 25. августа: „Смрт најмлађега сина емира од Кабула који је био и престолонаследник, заиста је догађај од велике важности и имаће уплива на афганистанску политику. Емир је већ и онако сирћу свога највернијега савезника и пријатеља, намесника од Јелалабада, шаха Мард кана ожалошћен готово клонуо, а сада је губитком свога љубимца још у већу жалост пао. Абдулах кан био је слабуњав и мало је обећавао. Он је у сваком погледу заостајао иза његовог старијег брата Јакуб кана, кога представљају као храброг војника и великог љубимца главара. Али несрећом је врло великом мржњу против Енглеске задахнут, јер њу криви за све невоље, које је од свога оца претрпио и за то, што држи да су Енглези противни, да он на владу дође. Сада је у строгом затвору. Овде је сада згодна прилика за енглеску политику, да измирујући оца и сина, обвеже себи и садањег и будућег владаоца авганистанског. Даље се разлаже, како је Енглеска својом погрешном политиком отуђила Афганистан од инђијске владе, али да је сада, кад Руси чине покушаје да тамо уплива задобију, тврдо одлучила, да то свима средствима предупреди и осујети, па макар то и самом војеном демонстрацијом било. Односаји стоје у стану на вежби војничкој на граници сада овако: Голам Хусејин кан у Пешаверу приспео је у Кабул као носноц посланства емиру. А међу тим ће се ово посланство тако удесити, да нестигне пре октобра у Херат, на своје место определења, да међу тим прођу 40 дана жалости за смрћу Абдулах-хана. Можно је међу тим, да ће влада издати наредбу, да се затвори киберски кланац, и да ће извести свој план изравнања граница у споразуму политике, коју је поседнућем Кустаха одпочела. А да ће заузеће Кустаха трајно бити, нема сумње. А при садашњем држању Русије било би ма и најмање и привидно повлачење за наше границе врло штетно, ми би изгубили сав углед и узоритост и за цело би тешких невоља допали."

ЖЕЉЕЗНИЦА СИСАК-НОВИ.

Хрватска депутација ради изграђења жељезничке пруге Сисак-Нови била је 10. септ. у 10 сати од Њег. Величанства у аудијенцију примљена, те је подастрла следећу молбу загребачке трг. и обрт. коморе:

Ваше цес. и краљ. апост. Величанство!

Краљу и господару премилостиви!

У дубокој смерности подписана трг. и обрт. комора усуђује се у интересу подручја, које она заступа, подастрети препонизну молбу на подножје превишњега престола за изграђење жељезничке пруге Сисак-Нови.

Међу осталим, у подручје загребачке трговачке и обрт. коморе спадајућим прометним обћили поздрављено је било великим весељем основано изграђење пруге жељезничке Сисак-Нови, а свеудиљно затезање са самим изграђењем тужним оком гледано. У новије доба, када су замашних посљедица догађаји у суседним нам покрајинама, Босни и Херцеговини, као и одпочета окупација тих покрајина довољно показали, какву је штету затезање изграђења споменуте пруге проузрочило, а тим уједно јасније показали предности, које ће изграђење те пруге, када се окупација доврши, промету монархије наше пружити, управо је затекла овдашње пучанство вест, да се неће ни сада успоставити најкраће и најлакше спојење Босне, паче да би могла та пруга сасма пасти као жртва можда криво упућене прометне политике.

Ова вест проузрочила је у свим овдашњим круговима велико изненађење, те је у најдубљој смерности подписана трговачка и обртничка комора осетила се обвезаном, непосредно утећи се под окриље Вашега цес. и краљ. апост. Величанства те пресмерно умолити премилостиву заштиту против таковој, интересе подручја ове коморе трајно оштетујућој прометној политици.

Већ од давна нагласивала се важна мисија, коју да има аустро-угарска монархија код коначнога уређења источних одношаја извршити. Они кругови, које је трг. и обрт. комора позвана заступати, те у које се броје сами практични људи, подпуно су одушевљени за сродне си испод господства турскога ослободит се имајуће народе, али уз то имаду уједно пред очима и практичне предности, које би требало усљед преустројства оних двеју покрајина за прометне интересе постигнути. У тих кругови говори се, да коначна цељ мисије, која је монархији нашој допанула, није само прибављање земаља, нити се цељ та имаде само оружаном силом постигнути, него мора се на прометном пољу такмачки бој извојевати, јер само тако постизавају се трајни и плодоносни успеси, које би морали на то позвани државници и родољуби увек пред очима имати.

У најдубљој смерности подписана трговачка и обртничка комора мора пред Вашим цес. и краљ. апостолским Величанством искрено изјавити, да су у том погледу у прошлости почињене погрешке замашних посљедица. Када су се с оне стране граница државних на истоку жељезнице започеле и некоје доградиле, тада су увиђавни родољуби саветовали, да се за времена израде наши сходни жељезнички прикључци.

У најдубљој смерности подписана трговачка и обртничка комора није позвана, да истражује диференце, које су међу вис. владама обијух државних пола у погледу тих, за укупну монархију врло важних жељезничких прикључака владале; она може само констатовати, да су те диференце настале из сигурно добро мишљена такмења, али којему су посљедицом била за обе државне поле штетоносна занемарења, место да су се поравнале боље промишљеним средствима на корист толи многостраних интереса обијух једну на другу упућених државних пола.

После садањега искуства наше окупационе војске довољно је истакнути само потешкоће, несигурност и силне трошкове у одпремању војске и обскрбе. Те за нашу у Босни стојећу храбру војску толи важне околности још ће се погоршати, када наступи зло време.

Ваше цес. и кр. апостолско Величанство благоизволило је премилостиво признати, колике тешке жртве наметнуте су нарочито хрватско-славонском пучанству тиме, што морају давати изванредне предпреге и неспомињући, да су и онако већ многе и многе куће већ пре остале без радних сила, које се тешко прегорити могу.

Само 40 километара дуга пруга Сисак-Нови дала би се у кратко време размерно малим трошком изградити и прикључити на већ израђену 102 километара дугу пругу Нови-Бањалука, кроз што би се непроцењиво олакшала обскрба наше војске за време окупације.

А када се у окупираним покрајинама успостави мир и сигурност, када се у бољој и мирнијој будућности, којој се надамо, изради пруга од Бањалуке даље преко Травника на Сарајево те споји са већ готовом пругом Митровица-Салоник; када буде готова главна пруга од Сарајева преко Брода, Алфелда у Буда-Пешту: тада ће бити задовољено важним прометним интересима обијух државних пола, а трговини и индустрији отворено широко поље плодоносном раду и развоју.

Високе владе обију државних пола могу мудрости својом свршити прометне интересе односних државних подручја, а да не требају пречити наравне прометне свезе с тога, што су можда једному делу монархије ухарније.

С разлога, што би се пругом Сисак-Нови најкраћим и најлакшим начином извело за време окупације спојење с Босном те тиме осигурала војска гледе довоза појачења и обскрбе; за тим.

С разлога, што би се у будуће подигли најважнији прометни интереси укупне монархије, а нарочито што је пруга Сисак-Нови признана врло важном за интересе подручја, које у најдубљој смирености подписана комора заступа, услобођује се она замолити:

Ваше цес. и краљ. апост. Величанство да би благоизволило премилостиво наложити, да се споменута пруга Сисак-Нови што пије изгради.

Бог чувај и штити Ваше Величанство.

ДОПИСИ.

—н— Из изборног среза ердевичког 10. септембра (Избор посланика.) 29. пр. м. обавио се је у Ердевику избор посланика за земаљски сабор у Загребу.

Као што вам је већ жицом истога дана дојављено, изабран је за овај изборни срез једногласно др. Милан Ђорђевић.

Овом ћемо се приликом у неколико и на сам ток избора да осврнемо.

Избор је био заказан за 9. сати пије подне. Но пре него што ће се самом гласању прићи, нужно је било да се бирачи између себе у кандидату споразуму да не би каква поцепаност завладала. Св. Поповић парох бачиначки позове бираче на страну, да се у једном кандидату сложе, на које присутни бирачи једногласно са одушевљењем др. Милана Ђорђевића за истог прогласе.

Избор се у највећем реду започне и то по азбучном реду, те тако др. Ђорђевић 125. гласова добије. Пошто пак противног кандидата било није то председник изборне комисије Живко Одић у 12 сати др. Милана Ђорђевића за посланика прогласи, што наоколо стојећи бирачи са дуготрајним „живио" потврдише.

Намеће се питање: зашто од 425 гласова само 125 гласаше?

Ово је лако протумачити.

Прво, што се избор обављао баш у такови дан где се сваком сељаку тешко било одвајати од свог посла, као вршитбе и т. д.

Друго, што половина изборног среза, и то она што поджупанији вуковарској спада врло слабо заступљена бијаше, а наиме римокат. села као:

Кукујевци, Габарац, Љуба, Сот ни са једним бирачем заступљени не бјаху.

Какви су узроци тамошње бираче руководили, да на избор стигли нису — непознати су. Свакако није узајамно.

За пуних 9 година бирали су Срби бирачи овог среза са највећим одушевљењем поп Томбора, и то за оно љуто доба, кад'но сабље, затвори и шта ту било није изборе руководише, Сада пак, пошто свега тога нестаде, пошто наста мирније доба уставности и слободе, у место да нам узајмљено врате, а оно не само да нам вратити нехтедоше, него су се са свим од нас отуђили. Које свему томе крив? На то ће најбоље одговорити неки римокатолички свештеници.

Да су се и овога избора неке смицалице чиниле, да се избор др. Ђорђевића осујети, о том нема сумње.

За сада ћемо у неколико некоје и које ради слоге а које из чистог патриотизма прећутати, дочим ако би се опетовано тако што догодило никога пожалити не ћемо.

Овом приликом нека је јавна хвала бирачима општине: дивошке, манђелошке, лежимирске, визићке а нешто и чалманске, онда: бачинчанима, беркасовчанима, бингулцима и ердевичанима, који су једном појмили ту неизбежеву потребу да се од браће своје бирача полит. општ. чалманске делили нису а то је знак, да је дошла ора, да се Срби у овом бурном политичном животу једном у једно тело споје; јер само тако сложни кадри ће бити увек победно својој мети корачати. Живили!

На послетку приметити је да су осим 3—4 израјилћана и једног Немца сами чисти Срби за народног посланика др. Милана Ђорђевића гласали.

Живили Срби бирачи среза ердевичког. Живијо наш посланик др. Милан Ђорђевић.

НОВИЈЕ.

— Са бојног поља стигла званичним загребачким „Нар. Новинама“ и „Пешт. Л.“ вест, да ће фцм. Филиповић преместити свој главни стан из Сарајева у Брод.

— 31. авг. (12. септ.) отворени земаљски сабори крањски, галички, горички и тршћански.

— „Нова сл. пр.“ о уномоћена је од надлежне стране, да са свим опровргне вест о преговорима бисмарковим са Шењејем. Опште оба државника било је чисто друштвено те нису водили никакве политичке преговоре.

— „Пол. Кор.“ јавља из Београда, како је руска влада побудила српску, да не распушта народну војску своју, док се не успоставе, мирни одношаји на балканском полуотоку. На издржање војске те даје Русија потребну помоћ.

— „П. Л.“ телеграфишу из Цариграда: Овдашњи руски посланик изјавио великом везиру, ако Црна Гора узмора с оружјем поћи на Арнауте, да ће Русија тешко моћи то пасивно гледати. Вел. везир увераваше, како је у Порте најбоља воља, да испуни обвезе, које је у Берлину примила, али у овај мах нема снаге, да је испуни. У овај мах не може послати војску у горњу Арбанашку, по што јој је нужнија на другој страни.

— Грчко питање добија акутан карактер. „П. Л.“ телеграфишу из Трста, да је грчки краљ већ потписао наредбу за мобилизацију. Целој војсци наређено, да буде спремна за полазак у бој. Но ни Турска не седи скрштених руку. Исти лист јавља из Цариграда, да је Порта у Тесалију опет послала 16 батаљона и 4 батерије. Цела убојна снага турска у Тесалији и Епиру рачуна се на 81 батаљон. У Топхану се живо ради, да се спреме четир батерије топова од великог калибра. Ако Грци пређу границу, Порта мисли, да Грчкој огласи рат. Међу тим, ни за саму Турску нису добри изгледи на тој страни. „П. Л.“ телеграфишу из Цариграда, да предстоји устанак Мухамеданаца у Маћедонији.

— Једва се једном покренула јевропска дипломација на акцију против Порте. „П. Л.“ јављају из Париза и Берлина, да се међу великим силама воде преговори о предлогу немачког кабинета, да се учини пресија на Порту, нек она испуни наредбе берлинског уговора. Дотични корак учиниће силе сагласно, но не колективно.

— Док „П. Л.“ јавља, да су све силе пристале на горњи предлог берлинског кабинета „Рајтерова офица“ јавља, да је саопштено Порти, да се Сализбери по свој прилици неће придружити том предлогу.

— „Пол. Кор.“ јавља, да ће место убијеног Мехмед-Алије Осман или Дервиш-паша као пацификатор отићи у Арбанашку и примити команду над војеним кором од 32 батаљона, који је концентрисан на Косову. — Због немира у Арбанашкој шаље Порта 25 батаљона у ђаково.

— Иста „Пол. кор.“ јавља из Цариграда, да кнез Лобанов и Савет паша воде преговоре о уређењу ратне отштете. Већ су се споразумели о измени ратних заробљеника и накнади трошкова око издржавања истих. Најпре ће се изменити јевропски, па онда азијски заробљеници.

— За председника немачког државног већа изабран Форкенбек са 240 гласова против 159. Форкенбек примио се председништва.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је из штампе
„СРПСКИ СОКО“
велики илустровани календар
за годину 1879.

Ова народна књига, на којој раде познати књижевници и професори српски и која је лане са свога садржаја и лепих слика нашла свестраног отзива у српском народу, може се и ове године препоручити како садржином, тако и красном спољашношћу.

Садржај је „Српском Соколу“:

Накиб-беј, приповетка нашег доба од Мите Поповића; Крв и сузе, песма Змај-Ј. Јовановића; Маленкости поучна расправа за штедњу од ⊙; У Фрушкој, народописна црта од Бранков-а; Козачка шала, песма Мите Поповића; О противностима у мушкој и женској нарави, психолошка расправа од професора дра Милана Савића; Нешто керински, за шалу од Новака Радонића; Јуришић Јанко, песма народна; Црте бојне и политичне од уредника; Опис слика.

Као што се из овог навода видети може, пријатељи „Српског Сокола“ наћи ће и без хучних наслова: поуке и забаве у расправама за народну штедњу, у народопису и психологији, у оригиналној приповетци, у песмама уметничким и народним као и у језгровитој шали пријатеља нам Новака. У чланку: Црте бојне и политичне, имају читаоци све оно, што се у погледу источног питања догодило за годину дана у јасном прегледу.

Што се наших слика тиче, те су као и у прошлом календару нашем чисто и лепо израђене, као што се ретко у Српству отискују илустрације, а биране су према времену и народном схватању.

Слике су у „Српском Соколу“ ове:

Руски царевић (насловна слика); ђура Хорватовић; Срби освајају Пирот; ђенерал Тотлебен; Пад Плевне; Руски главни стан код Самовода; Пролаз руског одељења кроз Јантрин кланац; ђенерал Скобељев; Башибозуке одводе козаци у ропство; Из Олтенице Руси пуцају на турске батерије код Тутуркаја; ђенерал Гурко; Укоп погинулих Руса код Лесковице; Карс; Турско утврђивање у редутима Рушчука; Калафат и Видин; Жељезничка капија на Дунаву (ђердап;) Кубански козаци у ђурђеву; Бугарска сеоска кућа; Руски и турски пуномоћници углављују св. стевански мир; ђенерал Игњатијев оглашује св. стевански мир; Херцеговка на извору; Златни рог у Цариграду; Град барски после заузећа црногорског; Вир-Базар на скадарском језеру; Поп-Каран Карановић; Новак Радонић, сликар; Поседнуће Адакала аустро-угарском војском и Петроварадин.

Додати имамо још, да су слике наше већином велике, и да уза сваку имаде јасан опис. Цео „Српски Соко“ износи 10½ табака штампаних.

Цена комаду 50 новч. или један динар.

Растуривачима нашим дајемо 25%, а ко за готово купи добива 30%.

Наручбине прима и извршује: администрација „Заставе“, а за Србију је главни комисионар књижара Вел. Валожића.

Како ће овај календар најдуже за 3—4 дана угледати света, то ће се и наручбине одма извршити.

У Новом Саду 27. августа 1878.

Уредништво „Српског Сокола.“

НА ЗНАЊЕ
сл. школским властима, сл. школским одборима и сл. учитељ. зборовима.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА

МАЛАЯ КАТАВАСІА

коју је г. **Димитрије Поповић** парох сомборски за школску дечицу нашу уредио, **а високосл. школски савет у Карловци за школску књигу примио,** изашла је нашом накладом из штампе и наручује се само у нашој штампарији.

Ова књига штампана је у формату обичне 8-не и има 7¼ штампаних табака. Цена је тој књизи **25 новчића**, ко наручи на више, добија уобичајени рабат.

„Српска народна задружна штампарија“
у Новоме Саду.

Г. ђорђа пл. Боте сину
у Вршац.

Висте нам два звона прелили и са остала два звона у такав склад довели да вам овај Ваш посао заиста на част служити може. Уједно примите од стране ове општине топлу захвалност, јербо сте нас са својим послом заиста изненадили.

Јамина, дне 21. августа 1878.

Д. Јеврић, парох јамински и члан конзисторије. — Никола Атанасијевић, председник. — Божегић, начелник.

Мануфактурна трговина
С. ПОЗНАНОВИЋА
у Осеку

потребује помоћника добра продавца, који немачки и мађарски говори и ове јесени није за војачење. Ступити може одма. 1—3

ОГЛАСИ.

ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ.

Част ми је јављати штованој женској публици да сам из Буда-пеште стигла гдесам се у фризирању по најновој моди извежбала, пак се мојом вештином поштованом женском свету препоручујем послуга у кући и изван куће по умерену цену. Умољавам за многобројне налоге

са поштовањем
Розина Голдман
1—3 Рузмаринска улица бр. 897.

ПАПИРА У ПАРТИЈАМА!
за књижаре и штампаре

сваке врсте папира за писање и штампање
папира за паковање
увек у највећем избору на стовариштy.
Стовариште папира, Беч I. Wolfengasse Nr. 3.
Мустре на захтевање безплатно.
3—6

Мешовита радња
МИТЕ ИСКРИЋА
у Алибунару

потребује једног спомоћника. Романски који говоре имају првенство. 1—3

За економију

потребујем једног настојника који је већ више година у економији био и да је од млађи људи. Плата је 600 фор. годишње, десет метара наполице жита, и стан за себе, 4 фата растови дрва, сламе колико треба, два јутра кукурузне земље с баштом. Још једног млађег настојника требам, плаћа је годишње 400 фор. 10 метера наполице жита и стан, 3 фата дрва, јутро и пол земље кукурузне. Који би то место желио, нека се на мене доле подписатог обрати.

У Вуковару месеца септембра 1878.

Алекса Пауновић.

С. МИЛУТИНОВИЋ и СИНОВИ
у Панчеву

продају своје стовариште горећи дрва налазећи се код војловичке шуме (код горње јагерске капије) по следећој учвршћеној цени:

1 метер. фат	растови	цепаница	— ф.	7.50
1 „ „	церови	„	— „	9.—
1 „ „	брестови	„	— „	8.50
1 „ „	јасенови	„	— „	10.—
1 „ „	кратки	„	— „	4.—
1 „ „	јасенови	пригли	— „	8.—
1 „ „	мешовити	„	— „	7.—

1—4

Мануфактурна трговина
ПАЈЕ РАДОВАНОВИЋА
у Осеку

потребује једног од млађи спомоћника који може одма ступити. 1—3

Кратког, помодног, спецерајског, материјалног, папира, фарбе, посуђа, стакла и коже трговина
АЛЕКСАНДРА ИСКРИЋА
код „плаве звезде“ у Карлсдорфу

потребује једног шегрта из добре куће. 1—2

!!! 6 ГОДИНА ГАРАНЦИЈЕ!!!

за бело остапуће сљедећи предмета од правог енглеског

Британија сребра.

За само ф. 6.85 а. в. добија сваки следећи **40 ком.**

практични и врло јефтини предмета, за особиту каквоћу истих гарантује се писмено а то су:

6 ком. од брит.-сребра столни ножева са енгл. сеченицом
6 „ „ „ „ виљушака најбоље каквоће,
6 „ „ „ „ кашикица најтеже врсте,
6 „ „ „ „ кашика које се не кваре,
1 „ „ „ „ кашика за супу по новој форми
1 „ „ „ „ за млеко,
6 „ служавника за чаше од воде, вечито бело остајући
6 „ рашлица за пожеве од кристала
1 „ за посипање шећера или бибера,
1 „ кљештице за шећер.

40 ком. Сви овде тачно обележени 40 к. покућни предмета (енглеске врсте) стоје заједно само ф. 6.85.

Осим тога препоручујемо: елегантни Викторија чирака по пару 85 н. ф. 1.05, 1.25, 1.50, 2.— Ибрика за кафу или тој по ф. 2.— 2.50, 3, 4; Шећерница по ф. 2.50, 2.80, 4, 5.50, 7. За сирће и зејтин по ф. 2.50, 3.50, 4.25, 6.— Кутија за масло по 75 н. ф. 1,20, 1.70, 2.80, 3.25, 4., Ручни чирак 45 н. 65, 80, ф. 1. Цедионик за тој 45, 65, 85 н. ф 1, 1 50, Чашице за јаја 20, 25, 30 н, Шољице за пепео 60, 75, 80 н. и многе друге предмете.

Једино место за наручбине за Аустро-Угарску државу

Blau & Kann,
British Silver Manufacturing, Wien,
I., Elisabethstrase Nr. 6.

Наручбине извршују се брзо пошт. поузећем или кад се новци у напред пошљу. 1—12

Одликован на занатлијској изложби у Н. Саду 1875. г.

ОВДЕ ЈОШ НЕПОЗНАТО!

НАЈЛЕПШИ И НАЈНОВИЈИ

женски накити по чудновато малу цену могу се добити код Иг. Гроса, женског кројача на главној пијаци у Новоме Саду.

И страним муштеријама продајем женски накит уз најтачнију послугу.

1—2 **ИГ. ГРОС.**

ОБЈАВА.

Част ми је овим најучтивије обзнанити п. н. публици, да сам на овдашњем плацу велико бечко стовариште хаљина за господу, госпође и децу сместио и већ отворио.

Моја пракса и распрострте свезе са туземством и иностранством постављају ме у пријатно стање, да могу свагда држати знатно и са свим богато сортирано стовариште по најновијем фасону.

Ја своју највећу пажњу поклањам како солидној изради, тако и најефтинијим ценама еспапа.

Услед тога молим за многобројну посету с уверењем, да ће моје стовариште сваки с потпуним задовољством оставити.

С пуним поштовањем
МОРИЦ БАУЕР
властник бечког фабричног стовариштa мушких, женских и дечијих хаљина
у Новом Саду, главна улица бр. 857.
у Јефтићевој кући.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задружна штампарија